

Kraków, 25.05.2026r.

Recenzja pracy doktorskiej
Kultura Netflix, Zmiany komunikacyjne w pokoleniu Z
mgra Dominika Kani

Recenzja składa się z czterech części. Zaczynam od omówienia przedmiotu i celu badań, przechodzę do oceny badań własnych, by w dalszej kolejności ocenić język i strukturę. Na zakończenie stawiam formalny wniosek w myśl przepisów *Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce* z 2018 r.

Przedmiot i cel badań

Punktem odniesienia dla swoich poczynań badawczych Dominik Kania uczynił przemiany komunikacyjne uruchamiane i stymulowane przez jedną z najważniejszych istniejących instytucji medialnych. Netflix to wiodąca platforma oferująca dostęp do cyfrowych treści audiowizualnych o zasięgu globalnym. Firma systematycznie zwiększa marże i zyski (o 15-20% rok do roku), a w 2025 r. ogłosiła przejęcie innego giganta rynku medialnego - Warner Bros. Discovery dowodząc niezbicie, że stała się największym usługodawcą streamingowym i jednym z najbardziej liczących się i wpływowych producentów treści medialnych na świecie. Choć badacze i analitycy wywodzący się z różnych środowisk i dyscyplin robią wiele, aby nadążać poznawczo za ewolucjami biznesowymi i funkcjonalnymi oraz poszerzaniem zasięgu działania platformy to wciąż pozostaje ona w dużej mierze *terra incognita* dla wiedzy o zjawiskach i procesach społecznych i kulturowych.

Drugi tytułowy bohater recenzowanej dysertacji, czyli „pokolenie Z”, to grupa komunikacyjna równie wyrazista i ważna jak sam Netflix. Obejmuje ludzi, którzy swoje doświadczenia medialne zdobywali już w warunkach rozpędzonej „cyfrowej rewolucji” z jej interaktywnością, sieciowością i multimedialnością. Są biegli cyfrowo i sieciowo, doskonale rozumieją to środowisko komunikacyjne i efektywnie poruszają się w nim.

Wskazanie na ten przedmiotowy splot wydaje się tyleż oczywiste, ile aktualne i ważne poznawczo. To, w jaki sposób to pokolenie korzysta z platform cyfrowych i co na nich i dzięki nim robi komunikacyjne, okaże się w dużej mierze kluczowe dla ewolucji kulturowych obejmujących wszystkich użytkowników cyfrowego uniwersum. Jednocześnie, choć wiele ogólnych charakterystyk tego pokolenia wydaje się być uzasadnionymi w warunkach globalizacji i unifikacji standardów medialnych i zachowań komunikacyjnych w epoce cyfrowej, wciąż szczególnie ważne poznawczo wydają się pytania o różnice, choćby geograficzne, habitualne czy społeczne, formułowane na lokalnych rynkach i wobec ich różnych prędkości i wektorów społecznych.

Z powyższych powodów decyzja mgra Kania dotycząca wyboru i dookreślenia przedmiotu badań zasługuje na pozytywną ocenę.

Podobnie pozytywnie oceniam postawiony przed podjętymi badaniami cel. Pomimo niezbyt jasnego jego określenia w toku narracji jako „analizy form uczestnictwa...” (s. 3, 7) (analiza to przecież narzędzie poznawcze a nie cel sam w sobie) Autor szczęśliwie prowadzi

swoich czytelników przez kolejne etapy realizacji faktycznego celu, którym są odpowiedzi na pytania o charakter zmian komunikacyjnych uruchomionych wokół Netfliksa. Ten generalny cel został w przedłożonym do oceny projekcie badawczym zrozumiany i zrealizowany podwójnie. To, najpierw, dążenie do rozpoznania i mapowania dyskursów, pojęć i teorii z zakresu wybranych dyscyplin nauk humanistycznych i społecznych, by na tej podstawie zaproponować klucz pojęciowy i interpretacyjny pozwalający na rozpoznanie, osadzenie i interpretację tytułowej *kultury Netflix*a. Kolejny cel operacyjny Autora to realizacja badań własnych, które mają za zadanie skonfrontować poczynione ustalenia i założenia ze stanem wiedzy, kompetencji i praktyk komunikacyjnych młodych użytkowników platformy w Polsce.

Oba te cele szczegółowe dobrze korespondują zarówno z głównym zamierzeniem badawczym, jak i są komplementarne wobec siebie. Czy Autorowi udało się te zamierzenia zrealizować?

Mapowanie pojęć i teorii, na których Autor opiera strukturę swojego wywodu bazuje na wyborze dwóch głównych pojęć. Pierwsze z nich służy do opisanego już rozpoznanych „efektów Netflix”a. To kategoria „kultury Netflix”a, która ma charakter bardzo szeroki i trudny do jednoznacznego dookreślenia. W tekście pełni rolę wehikułu podtrzymującego i porządkującego zarówno mapowanie samej platformy, społecznych i kulturowych kontekstów jej funkcjonowania, jak i szeregu mechanizmów komunikacyjnych związanych z obecnością platformy w środowisku kulturowym. Taka decyzja mogłaby budzić wątpliwości co do obejmowanego przez pojęcie zakresu, który wydaje się zbyt szeroki dla wybranej tematyki oraz zbyt dużej wieloznaczności sposobów jego interpretacji wobec palety podejmowanych w dysertacji wątków. Jednak Autor skutecznie niweluje takie zagrożenia za sprawą zbioru pojęć podrzędnych, za pomocą których porządkuje pole problemowe i kieruje uwagę czytelnika na wybrane przez siebie problemy. Do grupy tych pojęć włącza m.in. takie jak: platformizacja, interakcje, interfejs, personalizacja. Ich dobór siłą rzeczy nie jest wyczerpujący, ale jest przemyślany i zasadny.

Druga kategoria, „netfliksyzacja społeczeństwa”, ma w wywodzie służyć, sugerując się deklaracjami Autora, możliwości zrozumienia postaw i praktyk widzów serwisów streamingowych, które dopiero się ujawniają i zaczynają stabilizować. Odczytuję tę decyzję jako otwarcie możliwości uzupełnienia i uzgodnienia wiedzy syntetyzowanej przy okazji pierwszego z głównych pojęć z wiedzą, którą Autor pozyskał w ramach przeprowadzonych przez siebie badań własnych.

Oba pojęcia, choć szerokie co do zakresu, okazują się wygodnymi drogowskazami dla zaoferowanej narracji. Szczególnie, że stoją za ich wykorzystaniem przeprowadzone przez Autora studia sięgające wielu perspektyw i dyscyplin. Tak, jak złożona jest funkcjonalność i skuteczność komunikacyjna platformy, tak i wielorakie są teoretyczne punkty podparcia służące w dysertacji analizom i interpretacjom. Mamy tu nawiązania do socjologii, antropologii kulturowej, psychologii społecznej, teorii komunikacji społecznej i medioznawstwa. Listwa przywołanych wypowiedzi jest reprezentatywna i na jej podstawie udaje się Autorowi zagospodarować wiele z aktualnych sposobów teoretyzowania i interpretacji rzeczywistości komunikacyjnej. Teoriopoznawcze ustalenia dobrze uzupełniane są przez raporty o charakterze ekonomicznym, prawnym czy w zakresie specjalistycznej wiedzy technicznej i systemowej na temat sieciowego i cyfrowego uniwersum medialnego.

Nie wszystkie części pracy mają jednak równie pogłębiony teoretycznie charakter. Rozdziały drugi i trzeci spełniają przede wszystkim rolę faktograficzną i porządkującą. Autor, z jednej strony, sprawnie selekcjonuje i problematyzuje poszczególne elementy funkcjonalne i komunikacyjne platformy, nawet je komentuje, ale, ze strony drugiej, nie zestawia tych analiz w wystarczający sposób ani z tymi teoriami, które przywołał w pierwszym rozdziale, ani nie dobiera nowych, dzięki którym mógłby wyjść poza sprawozdawczość i krytycznie interpretować opisywane zjawiska. Przykładowo: opisy funkcjonalności interfejsu Netflix'a warto w większym zderzyć z teorią interaktywności, interfejsów, baz danych, algorytmów.

W pozostałych partiach charakter teoriopoznawczy i interpretacyjny nadają wywodowi przede wszystkim odwołania do teorii mediów masowych ze szczególnym priorytetem teorii telewizji i to wytyczonymi przez te teorie ścieżkami prowadzi nas w tekście Autor najchętniej. To uzasadniona decyzja, dzięki której mamy tu odniesienia do badań związanych z oglądaniem, gatunkami medialnymi czy percepcją przekazów audiowizualnych. Netflix sam siebie rozpoznaje i promuje jako rozwojową wersję formatu telewizji, stąd taki dobór jest w naturalny sposób dosyć oczywisty. Na tym tle nieco niedoreprezentowane są jednak wątki analiz z zakresu studiów nad kulturą wizualną (unikalna estetyka wizualna Netflix'a) – choć trzeba przyznać, że, dla odmiany, uchwycone zostały w tekście wątki audialne. Jednocześnie w narracji pojawiają się elementy tzw. teorii nowomediów z jej charakterystycznymi pojęciami kluczowymi, takimi jak *interfejs* czy *interakcje*, *download/upload*. Sądzę, że analizom zbudowanym na bazie tej perspektywy, według takich kluczowych pojęć jak algorytm i software, menu i organizacja danych, zarządzanie percepcją i pozyskiwanie danych, zasięg i dostęp, warto byłoby poświęcić w tekście więcej uwagi – uruchomiłyby one te wątki interpretacyjne, w których zarówno ekosystem Netflix'a jak i fenomen „pokolenia Z” można interpretować w duchu takich kategorii jak na przykład: dostęp do zasobów cyfrowych i ich kulturowe obiegi, cyfrowy nomadyzm, interaktywność, negocjacje platformowych algorytmów i funkcjonalności. Tak, jak Netflix jest następcą i ewolucją medium telewizji, tak jednocześnie kondensuje w sobie cyfrowe i sieciowe mechanizmy właściwe sytuacji nowomediów.

Obrane przez mgra Kanię cele poznawcze udaje mu się osiągnąć. Dobiera do ich realizacji nie tylko właściwe zaplecze teoriopoznawcze, ale także skuteczne i sprawdzone metody badawcze. Stara się widzieć i analizować przedmiot swoich badań holistycznie i pod różnymi kątami – zwraca uwagę na przekazy i na medialne formaty, sposoby odbioru i sposoby produkowania zasobów audiowizualnych, gatunki medialne i ekonomiczne mechanizmy interaktywnej konsumpcji. Sformułowane powyżej uwagi nie tyle oznaczają krytyczne błędy czy niedociągnięcia, ile są wskazówkami warsztatowymi i interpretacyjnymi, które można zaaplikować do tekstu na kolejnych etapach jego redakcji.

Badania własne

W projekcie doktorskim ważne miejsce znalazły badania własne, które Autor zaprojektował, zrealizował a wnioski wykorzystał na potrzeby analiz w tekście. Zasięgiem objęły one ponad dwieście osób wyselekcjonowanych pod kątem dwóch kryteriów: korzystania z usług Netflix oraz odpowiedniej charakterystyki wiekowej, pozwalającej zaliczyć je do interesującej Autora grupy. Badania zostały poprawnie zaprojektowane i przeprowadzone na wystarczającej, miarodajnej próbie, a ich wyniki z powodzeniem wykorzystane w

tekście. Stanowią przez to dowód samodzielności i dojrzałości Doktoranta i generują ważne uzupełnienie wiedzy o praktykach komunikacyjnych młodych ludzi. Dowiadujemy się z nich wiele o aktualnych preferencjach gatunkowych i estetycznych młodego pokolenia, związanych z poruszaniem się w środowisku interaktywnym i sieciowym, sposobach spędzania czasu i aktywnościach komunikacyjnych.

Jednocześnie niektóre problemy i pytania obecne w strukturze badań wydają się mało potrzebne, nie wnoszą wiele nowego do stanu wiedzy - tak, jak ma to miejsce choćby w przypadku potwierdzenia w badaniach faktu popularności platformy wśród badanych, czy szeregu pozyskanych informacji „metryczkowych”, które przecież pokrywają się z założeniami Autora co do doboru próby i sposobu realizacji.

Wyniki badań wykorzystane są w pracy w stopniu znacznie mniejszym niż można by oczekiwać. To przecież oryginalny i świeży zasób, którego użycie na prawach jednej z warstw narracji wniosłoby do tekstu porównawczą świeżość i zabarwiło go w większym stopniu lokalnym kolorytem. Sądzę, że dowartościowanie obecności tego zasobu w strukturze wyводу to kolejne zadanie, które można i warto zrealizować przy okazji publikacji tekstu lub jego fragmentów.

Podobnie poniżej możliwości Autora i oczekiwań czytelników wypada osadzenie tych badań w kontekście analogicznych badań samej platformy jak i mediów cyfrowych w ogóle. Tak, jak tekstowi dobrze zrobi przeplatanie wyników badań i analiz pojęciowych i faktograficznych wynikami badań własnych, tak i ich zestawianie z innymi, podobnymi w swym zasięgu i optyce, badaniami zapewne otworzyłoby wiele interpretacyjnych i porównawczych możliwości.

Język i struktura pracy

Praca napisana została komunikatywnym i angażującym językiem. Autor zachowuje podstawy klasycznego stylu naukowego, a jednocześnie uzupełnia go elementami stylu popularnonaukowego i publicystycznego. Struktura wyводу jest czytelna i logiczna (patrz krytyka stopnia wykorzystania efektów badań własnych zamieszczona powyżej), poszczególne problemy i wątki analityczne poprowadzone wyraźnie i w uporządkowany, podporządkowany przyjętemu celom sposób. Praca zawiera niezbędne elementy właściwe tego rodzaju wypowiedziom – przypisy, spisy, bibliografię. Została poprawnie sformatowana i zredagowana.

Zastanawiam się, nie traktując poniższej sugestii jako wskazania dogmatycznego, nad pozycjonowaniem elementów faktograficznych relacjonujących stan rzeczy na temat Netflixa i „pokolenia Z”, to jest rozdziału trzeciego poświęconego „uniwersum Netflixa” i rozdziału piątego poświęconego komunikacyjnym parametrom „pokolenia Z”. Ich miejsce w zaproponowanej sekwencji rozpoznań, ustaleń i argumentacji jest wtórne wobec decyzji pojęciowych i teoriopoznawczych. Można rozważyć także i taki scenariusz, w którym faktograficzna deskrypcja stanu rzeczy ujmowanego przez obie kategorie główne poprzedza poświęcone im analizy teoretyczne. Podobnie w przypadku wprowadzenia do tekstu charakterystyki „pokolenia Z”. Cały szereg ustaleń porządkujących wiedzę na jego temat wypadałoby choćby zasygnalizować gdzieś w początkowych ustępach tekstu, usytuować je analogicznie do rangi przyznanej Netflixowi – „pokolenie Z” to przecież jeden z dwóch „głównych bohaterów” dysertacji przywołany w tytule.

Zarówno język, jak i strukturę pracy oceniam pozytywnie. Powyższe uwagi to sugestie prze-myślenia układu pracy i akcentowania poszczególnych wątków pod kątem jej publikacji, ale nie jednoznaczne wytknięcia błędnych decyzji dyskwalifikujących strukturę wyводу czy idący za nią potencjał recepcji.

Podsumowanie

Zarówno wybór przedmiotu pracy jak i jej celów oceniłem pozytywnie. Autor za sprawą swoich analiz przedstawionych w ocenianej dysertacji przyczynia się do rozwiązania ważnego i aktualnego problemu badawczego i poznawczego. Podobnie pozytywnie wypowiedziałem się na temat zaprojektowanych i przeprowadzonych przez mgra Kanię badań własnych oraz zaproponowanej struktury i języka pracy. Rozprawa prezentuje w stopniu wystarczającym ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie nauki o kulturze i religii oraz jest dowodem na umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez jej Autora co sprawia, że moja generalna ocena przedłożonej do recenzji pracy jest pozytywna. W związku z powyższym wnoszę o dopuszczenie mgra Dominika Kani do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.

dr hab., prof. AGH w Krakowie

